

اقتصاد مقاوم

سال هفتم

شماره ۶۴

شهریور ۱۳۹۳

جستاری در پیش نیازهای نظری
اقتصاد مقاومتی

مرکز مطالعات و پژوهش‌های
سلامت اداری و مبارزه با فساد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش پژوهشی

سال هفتم، شماره ۶۴، شهریور ۱۳۹۳

جستاری در پیش‌نیازهای نظری اقتصاد مقاومتی

نویسنده:

رضا عارف

مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

مطالب مندرج در این گزارش پژوهشی نشانگر دیدگاه نویسندگان آن بوده و لزوماً نمایانگر دیدگاه سازمان

بازرسی کل کشور نمی‌باشد.

کلیه حقوق مربوط به گزارش حاضر متعلق به سازمان بازرسی کل کشور بوده و هرگونه

انتشار مطالب آن بدون کسب اجازه از این سازمان، غیر مجاز می‌باشد.

فهرست مطالب

۵.....	اشاره.....
۷.....	چکیده.....
۸.....	مقدمه.....
۹.....	اقتصاد مقاومتی در ایران.....
۱۶.....	پیش نیازهای نظری اقتصاد مقاومتی.....
۱۶.....	پیش نیاز ماوراءطبیعی (خداشناختی و دینی).....
۱۸.....	پیش نیاز جهان شناختی.....
۲۰.....	پیش نیاز ارزش شناختی.....
۲۲.....	پیش نیاز انسان شناختی.....
۲۳.....	پیش نیاز روش شناختی.....
۳۰.....	پیش نیازهای وظیفه شناختی.....
۳۲.....	نتیجه گیری و پیشنهاد.....
۳۴.....	منابع و مأخذ.....

اشاره

سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در شرایطی طرح و ابلاغ شدند که تحریم‌های غرب علیه جمهوری اسلامی ایران شدت یافته بود و دنیای سرمایه‌داری بر این امید بود که مشکلات اقتصادی ناشی از این تحریم‌ها، ایران را وادار به پذیرش خواسته‌های آن‌ها نماید.

اقتصاد مقاومتی به مثابه سیاست جدید کشور در سال‌های آتی که دیگر حوزه‌های غیراقتصادی را نیز در معرض خود قرار می‌دهد، مجموعه‌ای از خطوط راهنماست که میزان تاب‌آوری کشور در زمینه‌های مختلف را افزایش بخشیده و با حرکت به سمت ایجاد ظرفیت‌های نو و خارج کردن ظرفیت‌های پیشین از حالت بالقوه، استحکام بخشی به بنیان‌های اقتصادی کشور را هدف قرار می‌دهد.

سازمان بازرسی کل کشور در راستای وظایف ذاتی خود در نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین، علاوه بر ایجاد کارگروه‌ها و ستاد ویژه اقتصاد مقاومتی، همزمان به انجام فعالیت‌های تحقیقی و پژوهشی در این زمینه پرداخته است که نتایج حاصل در اختیار بخش‌های مربوط قرار خواهد گرفت. نوشته حاضر، یکی از تأملات درخصوص اقتصاد مقاومتی است که در منظر علاقه‌مندان قرار گرفته و با طرح پرسش‌هایی بنیادین، زوایای گوناگون نیازمند به نواندیشی، بازاندیشی و دگر اندیشی در اقتصاد مقاومتی را با نگاهی دیگر به تصویر می‌کشد.

مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

جستاری در پیش‌نیازهای نظری اقتصاد مقاومتی

رضا عارف^۱

چکیده

اقتصاد مقاومتی اقتصادی است مقاوم. مقاوم در برابر «عوامل تهدیدزا»، مقاوم در برابر «فشار»، «تحریم»، «دشمنی‌ها» و «خصومت‌های شدید». تمام ارکانی که در بیانات مقام معظم رهبری برای «اقتصاد مقاومتی» برشمرده شد ویژگی «مقاوم بودن» آن را قوت می‌بخشد. پرسش اصلی که این مقاله در پی پاسخ آن است، این‌که با توجه به ابلاغیه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، پیش‌نیازهای نظری تحقق اقتصاد مقاومتی و مقاوم‌سازی اقتصاد ایران چیست؟ و قوای دست‌اندرکار بر چه اساس و با کدام مبانی می‌توانند برنامه‌ای مناسب در راستای مقاومتی‌سازی اقتصاد ارائه دهند؟ پاسخ این پرسش بر اساس تبیین ماهیت اقتصاد مقاومتی، ابلاغیه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، دیدگاه صاحب‌نظران عرصه اقتصاد و مدیران کشور و تحلیل مضامین و الزامات آن‌ها روشن خواهد شد.

۱. کارشناس مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت‌اداری و مبارزه با فساد

مقدمه

ظاهراً اصطلاح «اقتصاد مقاوم»^۱ اولین بار در سال ۲۰۰۵ پس از محاصره غزه توسط اسرائیل یعنی درست هنگامی که رژیم صهیونیستی حتی مواد غذایی و مایحتاج اولیه برای تولید و پیشرفت اقتصادی را نیز در فهرست تحریم‌ها علیه غزه قرار داد، وارد ادبیات سیاسی-اقتصادی جهان شد. با این تحریم‌ها غزه در امکان صادرات، و امکان کشت بسیاری از محصولات کشاورزی محدود شد. در چنین شرایطی بود که بنابر ضرورت و به تدریج، ضوابط و معیارهای حاکم بر این مفهوم نوپای اقتصادی شناسایی گردید.^۲

اقتصاد مقاومتی به معنی تشخیص حوزه‌های فشار و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی‌اثر کردن آن تأثیرها و در شرایط آرمانی تبدیل چنین فشارهایی به فرصت تعریف شده است. در واقع اقتصاد مقاومتی در ادبیات سیاسی-اقتصادی جهان روشی دانسته می‌شود، برای مقابله با تحریم‌ها علیه یک منطقه یا کشور در شرایطی که صادرات و واردات برای آن کشور مجاز نیست.^۳

* Resistive economy

**See; Salah R. Agha , A Multi Criteria Crop Planning Model Based on the "Resistive Economy" Characterizing the Situation in Gaza Strip. Faculty of Islamic Studies - Sustainable Growth and Inclusive Economic Development from an Islamic Perspective

***See; Ibid

آنچه مسلم است این که برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی باید وابستگی‌های خارجی کاهش یابد و بر تولید داخلی کشور و تلاش برای خوداتکایی تأکید گردد. فراموش نشود که این روش اقتصادی از نظر تعریف با اقتصاد ریاضتی تفاوت دارد.

اقتصاد مقاومتی در ایران

پس از تشدید تحریم‌ها از سوی کشورهای غربی علیه ایران در سال‌های اخیر، موضوعی با عنوان «اقتصاد مقاومتی» توسط مقام معظم رهبری طرح شد. این‌که آیا «اقتصاد مقاومتی» مد نظر ایشان با آن چه پیشتر از آن سخن گفتیم یگانگی مصداقی دارد یا صرفاً اشتراک لفظی است پرسشی است که باید آن را به قلم‌فرسایی نویسندگان و محققان سپرد تا به تدریج و از پس تبیین‌های علمی در باب مفهوم آن به نوعی اجماع دست یافت، که پرداختن به آن به مجال دیگر واگذار می‌شود.

در راستای تحقق ایده اقتصاد مقاومتی، متن سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» به رؤسای قوای سه‌گانه و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ابلاغ شد.^۱ با بررسی ابلاغیه یاد شده این پرسش مطرح می‌شود که؛

«اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بر تحقق کدام پیش‌نیازهای نظری استوار است؟»

- برای پاسخ به این پرسش لازم است نخست چند مقدمه بیان شود:
۱. برای درک بهتر مراد از «اقتصاد مقاومتی» لازم است ابتدا بر این تعریف «اقتصاد» اتفاق کنیم که «اقتصاد مجموع فرایند تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات است» با این نگاه، مقاومتی بودن اقتصاد متکی به مقاومتی بودن مؤلفه‌های آن است. در نتیجه، باید روشن شود که مقاومتی بودن مجموع فرایند تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات مستلزم تحقق چه پیش‌نیازهایی است؟
 ۲. مقام معظم رهبری «اقتصاد مقاومتی» را اقتصادی خواندند که در شرایط فشار، تحریم، دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین‌کننده رشد و شکوفایی کشور باشد و برای چنین اقتصادی ارکانی به این شرح برشمردند: تحرک و پویایی، توانایی مقاومت در برابر عوامل تهدیدزا، تکیه بر ظرفیت‌های داخلی، همت و مدیریت جهادی، مردم محوری، تأمین امنیت اقلام راهبردی و اساسی بویژه غذا و دارو، کاهش وابستگی به درآمد فروش نفت، اصلاح الگوی مصرف، فسادستیزی و دانش‌محوری.^۱ به‌رغم ویژگی‌هایی که ایشان برای چنین اقتصادی یاد می‌کنند، ایده اقتصاد مقاومتی را، ایده‌ای می‌دانند که دانشجویان، استادان و اقتصاددانان باید آن را با زبان علمی تبیین و حدودش را

مشخص کنند. این بدان معنا است که ماهیت «اقتصاد مقاومتی» از نظر ایشان، به تشخیص، تبیین و تعیین حدود نیازمند است. با توجه به تعریف فوق و ارکان یاد شده برای اقتصاد مقاومتی می‌توان گفت که مقاوم بودن، از جمله مؤلفه‌های اصلی اقتصاد مقاومتی است. مقاوم در برابر «عوامل تهدیدزا»، مقاوم در برابر «فشار»، «تحریم»، «دشمنی‌ها» و «خصومت‌های شدید».

۳. در عرصه مدیریت و برنامه‌ریزی، «سیاست» که از آن با عنوان «خط‌مشی» نیز یاد می‌شود، چند ویژگی مهم را توأمان دارد که همین چند ویژگی، آن را از سایر مفاهیم نزدیک، یعنی «برنامه» و «روش» متمایز می‌کند. این ویژگی‌ها عبارتند از:

- خط‌مشی راهنما، دستورالعمل یا شیوه‌نامه است.
- در باب اندیشیدن و تصمیم‌گیری است.
- توسط مقامات ارشد برای مدیران وضع می‌شود.
- گاه به آن تصریح نمی‌شود و صرفاً از رفتار مقام ارشد قابل استنباط است.

پس با داشتن اوصاف و ویژگی‌های بالا «خط‌مشی» یا همان «سیاست» را چنین تعریف می‌کنیم که: خط‌مشی، راهنما، دستورالعمل یا شیوه‌نامه‌ای که توسط مقام ارشد چگونگی اندیشیدن و تصمیم‌گیری را برای مدیران بیان می‌کند و گاهی به

آن تصریح نمی‌شود بلکه از رفتار مقام ارشد قابل استنباط است.^۱ به عبارت دیگر از رفتارش می‌توان استنباط کرد که او چه شیوه تفکر و چه روش تصمیم‌گیری را از مدیرانش مطالبه می‌کند؟^۲ با این توضیح می‌توان گفت سیاست‌های «اقتصاد مقاومتی» که توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شد، شیوه‌نامه‌ای است برای مدیران کشور که چگونگی اندیشیدن و تصمیم‌گیری درباره «مقاومتی‌سازی اقتصاد»، ترسیم الگو، برنامه‌ریزی، تعیین ملاک‌ها و معیارهای سنجش و... را برای آنان روشن می‌کند و نباید آن را «الگو، نقشه راه یا برنامه جامع اقتصاد مقاومتی» پنداشت. به دیگر سخن «سیاست‌های ابلاغی» در واقع خط‌مشی و شیوه‌نامه‌ای برای مدیران است و «شیوه‌نامه تفکر و تصمیم‌گیری مدیران» هرگز نمی‌تواند جایگزین «الگو و برنامه اقتصاد مقاومتی» باشد.

۴. در متن ابلاغیه مقام معظم رهبری چنین آمده؛

«ایران اسلامی با استعداد‌های سرشار معنوی و مادی ...
برای پیشرفت، اگر از الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده
از فرهنگ انقلابی و اسلامی که همان اقتصاد مقاومتی است،
پیروی کند ... دشمن را ... به ... عقب‌نشینی وا می‌دارد...»

۱. خط‌مشی‌ها را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: ۱. خط‌مشی‌های اساسی ۲. خط‌مشی‌های کلی ۳. خط‌مشی‌های خرد. خط‌مشی‌های خرد یا خط‌مشی‌های خاص واحدها، بر مبنای خط‌مشی‌های کلی شکل می‌گیرند و خط‌مشی‌های کلی نیز بر مبنای خط‌مشی‌های اساسی تنظیم می‌شوند.

۲. رک: کونتر، هارولد و دیگران، اصول مدیریت، محمدعلی طوسی و دیگران، تهران، سازمان مدیریت دولتی، ۱۳۷۴، چاپ سوم، جلد اول، ص ۱۷۸.

اکنون ... سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ... ابلاغ می‌گردد...
لازم است قوای کشور ... اقدام به اجرای آن کنند و با تهیه
قوانین و مقررات لازم و تدوین نقشه راه ... فرصت مناسب
برای نقش‌آفرینی مردم ... در این جهاد مقدس فراهم
آورند...»^۱

توجه به متن ابلاغیه برخی از پیش‌نیازهای تحقق اقتصاد
مقاومتی را بطور صریح و برخی را بطور ضمنی نشان می‌دهد. مطالعه
در باب ماهیت اقتصاد مقاومتی، امکان یا عدم امکان تحقق آن،
دگرگونی‌ها و تغییرات آن از نقص به کمال یا از کمال به نقص و آراء
صاحب‌نظران، همه و همه حاکی از آن است که مجموع پیش‌نیازهای
تئوریک که برای تحقق اقتصاد مقاومتی می‌توان به نحو استقراء احصاء
کرد به شرح ذیل است؛

۱. پیش‌نیازهای ماوراءطبیعی (خداشناختی و دینی)
۲. پیش‌نیازهای جهان‌شناختی
۳. پیش‌نیازهای ارزش‌شناختی
۴. پیش‌نیازهای انسان‌شناختی (مردم‌شناختی)^۲
۵. پیش‌نیازهای روش‌شناختی
۶. پیش‌نیازهای وظیفه‌شناختی

برای کشف پیش‌نیازهای ماوراءطبیعی (خداشناختی و دینی) باید
به این پرسش پاسخ داد که:

۱. رک: ابلاغیه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۱/۲۹.

۲. بکارگیری مردم‌شناسی و انسان‌شناسی در یک ردیف همراه با تسامح است.

توقع و انتظار تحقق اقتصاد مقاومتی با ویژگی‌ها و اوصاف خاص آن که در سخنرانی‌ها و در سیاست‌های ابلاغی ذکر شد مبتنی بر کدامین‌گونه از باورهای دینی است؟

راه کشف پیش‌نیازهای جهان‌شناختی، پاسخ به این پرسش است که در نگاه ما به جهان و تعاملات جهانی چه مؤلفه‌هایی باید وجود داشته باشد تا تحقق اقتصاد مقاومتی میسر گردد؟

به همین ترتیب راه کشف پیش‌نیازهای ارزش‌شناختی در طرح این پرسش است که:

اگر به کدام ارزش‌ها قائل باشیم و اگر چه چیزهایی را ارزش یا ملاک ارزش بدانیم یا چه چیزهایی را ضد ارزش بدانیم آنگاه می‌توانیم در مورد تحقق اقتصاد مقاومتی چنین سخن بگوییم؟
کشف پیش‌فرض‌های انسان‌شناختی (مردم‌شناختی) در گرو این سؤال است که:

اگر نگاه ما به انسان (مردم) چه باشد و برای انسان (مردم) چه ویژگی‌هایی قائل باشیم آنگاه می‌توانیم در باب اقتصاد مقاومتی چنین سخن بگوییم؟

کشف پیش‌نیازهای روش‌شناختی مستلزم روشن شدن آن است که روشن کنیم:

اگر به چه روش یا روش‌هایی به لحاظ نظری قائل باشیم، می‌توانیم تحقق اقتصاد مقاومتی با اوصاف و ویژگی‌های یاد شده را متوقع باشیم؟

سرانجام، آخرین مورد از پیش‌نیازهای نظری اقتصاد مقاومتی «پیش‌نیازهای وظیفه‌شناختی» است. کشف این قسم از پیش‌نیازها با پاسخ به پرسش زیر میسر می‌شود که:

با توجه به روش‌شناسی تحقق اقتصاد مقاومتی، اگر به چه وظایف و مسئولیت‌هایی قائل باشیم آنگاه تحقق اقتصاد مقاومتی ممکن خواهد بود؟ به عبارت دیگر باید چه چیزهایی را وظیفه بدانیم تا در صورت عمل به آن وظایف، تحقق اقتصاد مقاومتی میسر گردد؟

پس از روشن شدن وجه تمایز میان پیش‌نیازهای ماوراءطبیعی (خداشناختی و دینی)، جهان‌شناختی، ارزش‌شناختی، انسان‌شناختی (مردم-شناختی)، روش‌شناختی و وظیفه‌شناختی، متذکر می‌شویم که آن چه به عنوان مصادیق پیش‌نیازهای نظری اقتصاد مقاومتی خواهیم گفت و تمایزی که میان گزاره‌ها قائل می‌شویم تمایزی از جنس ریاضی نیست و خط و مرز و حدود خط‌کشی شده‌ای ندارد تا بتوانیم یک گزاره را گزاره‌ای صرفاً ارزش‌شناختی بدانیم، بلکه بسیاری از گزاره‌هایی که بیان خواهند شد از جهتی در یک قسم پیش‌نیاز نظری می‌گنجند و از جهت دیگری در زمره قسم دیگری قرار دارند مثلاً هنگامی که گفته می‌شود: «برای تحقق اقتصاد مقاومتی، تقویت بخش خصوصی و

بهادادن به آن لازم است.» این گزاره از سویی دال بر ابزار و روش تحقق اقتصاد مقاومتی است و از سوی دیگر دال بر این است که توجه به بخش خصوصی یکی از ارزش‌هایی است که برای تحقق اقتصاد مقاومتی باید به آن ملتزم بود. به عبارت دیگر اگر می‌خواهیم اقتصاد مقاومتی تحقق پیدا کند باید تقویت بخش خصوصی را ارزش بدانیم. پس می‌توان گفت این گزاره از سویی گزاره‌ای روش‌شناختی است و از سویی گزاره‌ای ارزش‌شناختی. با این توضیح به بیان این پیش‌نیازها و وجه یا وجوه آن می‌پردازیم.

پیش‌نیازهای نظری اقتصاد مقاومتی

۱) پیش‌نیاز ماوراءطبیعی (خداشناختی و دینی)

نخستین پیش‌نیاز نظری اقتصاد مقاومتی، پیش‌نیازی ماوراءطبیعی است. با توجه به وجود سرمایه‌ی انسانی، فیزیکی و طبیعی در ایران، و با توجه به این که امروز گسترش فضایل اخلاقی و کاهش رذایل اخلاقی مصداق سرمایه اجتماعی است، اصول اخلاقی اسلام می‌تواند با تقویت نهادهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در چارچوب ملی و تقویت سرمایه‌ی اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای، منجر به توسعه‌ی اقتصادی نظام اقتصاد اسلامی در ایران گردد.^۱

۱. ر.ک: جلیلی کامجو، سید پرویز، روش‌شناسی اقتصاد مقاومتی در مقایسه با سایر تفکرات اقتصادی؛ پیش‌نیازهای اقتصاد مقاومتی برای رسیدن به موفقیت چیست؟، خبرگزاری فارس، ۲۸ مرداد ۱۳۹۳.

ماکس وِبر، مورخ، جامعه‌شناس و اقتصاددان آلمانی، تحقیقات گسترده و عمیقی را در مورد رابطهٔ مذهب با پیشرفت اقتصادی انجام داده است. وِبر نقش اخلاق پروتستانی را در توسعه‌ی اقتصادی نظام سرمایه‌داری مؤثر می‌داند. به عقیده‌ی وِبر، حداکثر کردن منافع شخصی که ستون نظام سرمایه‌داری است، به معنای نقض عدالت اجتماعی در این نظام نیست. او در کتاب خود تحت عنوان «اخلاق پروتستانی و روحیه‌ی سرمایه‌داری» (۱۹۰۴)، باورهای مذهبی آیین پروتستانی را عنصر مهم روحی و معنوی در شکل‌گیری نظام سرمایه‌داری معرفی می‌نماید. دکترین رسالت کار پروتستانی، کار را وسیله‌ای برای خشنودی خداوند و یک عبادت مذهبی معرفی می‌نماید و در مقابل، تن‌پروری و تنبلی را گناه بزرگی می‌داند. وِبر معتقد است انضباط شخصی، کوشش و فعالیت، کم‌خرجی و صرفه‌جویی، اعتدال و میانه‌روی، متانت و ... به تراکم سرمایه منجر خواهد شد و رونق اقتصادی در پی آن ایجاد می‌گردد.^۱

باور ما به این‌که تعالیم نورانی اسلام به عنوان کامل‌ترین و جامع‌ترین دین در باب انضباط شخصی، کوشش و فعالیت، کم‌خرجی و صرفه‌جویی، اعتدال و میانه‌روی، متانت، صداقت، امانت‌داری، شایسته‌سالاری، علم‌گرایی، پرهیز از فساد، مبارزه با فساد، نهی از منکر و مفاهیمی از این دست که همگی لوازم تحقق و بقای اقتصادی

پویا و آسیب‌ناپذیر است به مراتب دستورات و توصیه‌های جامع‌تری از دیگر نگاه‌ها است این نتیجه را در پی دارد، که پیش نیاز نظری اقتصاد مقاومتی تقویت اخلاق حرفه‌ای مبتنی بر اسلام است.

اخلاق حرفه‌ای مبتنی بر اسلام، اخلاقی است مستمر، باثبات، متمرکز، هدفمند، سازگار، اختیاری، مبتنی بر عقلانیت، قابل ارتقاء و همچنین به‌دور از احساسات، تبعیض، نقض قانون و چنین اخلاقی به‌عنوان یک نهاد نیرومند در جامعه‌ای شکل می‌گیرد که انباشت قابل توجهی از سرمایه‌ی اجتماعی را دارا باشد و رعایت این نوع اخلاق نیز خود، عامل تقویت سرمایه‌ی اجتماعی است. بدین ترتیب، این گفته که وجود حداقلی از سرمایه‌ی اجتماعی شرط لازم برای اجرای نظام اقتصاد بازار است، قابل دفاع است و نقش دین و مذهب در این بخش بسیار قابل توجه و انکارناپذیر است. همچنین سرمایه‌ی اجتماعی از دو بُعد تقویت عقلانیت و کاهش هزینه‌ی مبادله، باعث افزایش بهره‌وری و کارایی اقتصادی نیز خواهد شد.^۱

۲) پیش‌نیاز جهان‌شناختی

با توجه به پیچیدگی ساختار اقتصادهای ملی و پیوستگی اقتصاد کشورها در سایه جهانی‌سازی به نظر می‌رسد بدون تعامل سازنده با جهان پیرامون، استفاده از تجارب سایر کشورها و بهره‌برداری از یافته‌های علمی سایرین، بنیان نهادن اقتصاد دانش‌محور امری دشوار

۱. رک: همان.

و یا غیرممکن خواهد بود.^۱ لازمه تحقق اقتصاد مقاومتی رسیدن به این باور است که؛

اولاً محیط بیرون، محیطی است که می‌توان و باید با آن تعامل سازنده داشت.

ثانیاً در محیط بیرون، کشورهای هستند که پیش از ما در این-زمینه تجارب گران‌بها و قابل استفاده‌ای کسب کرده‌اند. به عنوان مثال؛ آمریکا در زمان بحران نفتی راهکارهایی مبنی بر استفاده از فناوری‌های کمتر انرژی‌بر، استفاده از انرژی‌های جایگزین نفت و ایجاد ذخایر استراتژیک نفت در حدی که کاهش مقطعی عرضه نفت تولید داخلی را متأثر نکند، اتخاذ کرد و حوزه‌های مصرفی و وارداتی خود را افزایش داد. درحالی‌که ما به این موضوع باید توجه بیشتری داشته باشیم. زیرا مثلاً در حال حاضر بخش اعظمی از مصرف انرژی کشورمان از طریق گاز است و این به معنای آن است که اگر زمانی در حوزه گاز با مشکل مواجه شویم بخش بزرگی از انرژی ما با مشکل مواجه خواهد شد.

خطرپذیری ترکیه نسبت به گاز وارداتی از روسیه مثال دیگری است که می‌توان ذکر کرد؛ در مقطعی تمام گاز مورد نیاز ترکیه از روسیه تأمین می‌شد، اما ترکیه تصمیم گرفت از آسیب‌پذیری انحصار

۱. رک: زیبایی، مهدی، تعامل سازنده و شایسته‌سالاری پیش‌نیاز اقتصاد مقاومتی، پایگاه اطلاع‌رسانی تابناک، ۶ اسفند ۱۳۹۳.

واردات گاز از روسیه نجات پیدا کند و از انحصار دور شود به همین خاطر به هر قیمتی شده، گاز ایران را خرید.^۱

تحرك دستگاه دیپلماسی کشور در گرو فعال کردن ظرفیت‌های بالقوه و فرصت‌های جهانی در اقتصاد مقاومتی است و این مستلزم چنین باوری است که نخست بپذیریم که اقتصاد مقاومتی در شبکه‌ای پویا از اقتصاد جهانی معنادار می‌شود و در این شبکه پویا از اقتصاد جهانی تعامل با جهان و بهره‌گیری از تجارب سایر کشورها اهمیت بسزایی دارد.^۲

۳) پیش‌نیاز ارزش‌شناختی

به شرحی که گفتیم پیش‌نیاز ارزش‌شناختی درباره این پرسش بحث می‌کند که اگر به کدام ارزش‌ها یا ملاک ارزش‌هایی قائل باشیم آنگاه می‌توانیم در باب اقتصاد مقاومتی چنین سخن بگوییم؟

به نظر می‌رسد قبل از شروع حرکت در مسیر اقتصاد مقاومتی یا لاقول در حین حرکت در این مسیر لازم است مجموعه‌ای از ارزش‌ها و ضدارزش‌ها در قالب نظامی منسجم و هماهنگ مقدم بر اقتصاد مقاومتی تنظیم شود.

تشکیل نظام اخلاق حرفه‌ای و تقویت آن از جمله مهمترین پیش-نیازهای نظری ارزشی برای اقتصاد مقاومتی به شمار می‌آید. اخلاق

۱. رک: دانش جعفری، داوود، پیش‌نیازهای اجرای اقتصادمقاومتی در ایران، سخنرانی در همایش اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور، پایگاه اطلاع‌رسانی آکو نیوز، ۱۳ مرداد ۱۳۹۳.

۲. رک: اقتصاد مقاومتی؛ تعاریف و پیش‌نیازها، روزنامه اطلاعات، ۲ اسفند ۱۳۹۲.

حرفه‌ای، اخلاقی مستمر، باثبات، متمرکز، هدفمند، سازگار، اختیاری، مبتنی بر عقلانیت و قابل ارتقا و به دور از احساسات، تبعیض و نقض قانون است.

تشکیل و تقویت نظام اخلاق حرفه‌ای، مبتنی بر فرهنگ‌سازی است پس نخستین ارزشی که باید مقدم بر تحقق اقتصاد مقاومتی و حتی مقدم بر اخلاق حرفه‌ای دانست «فرهنگ‌سازی» است. لذا پیش از حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی لازم است تا به ارزش و اهمیت فرهنگ و فرهنگ‌سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی اذعان نماییم.^۱ مراد از فرهنگ مجموعه دستاوردهای غیرمادی اعم از عقاید و باورها، آموزه‌ها، هنجارها، ناهنجارهایی است که در طول تاریخ از منابع دینی و بشری بدست آورده‌ایم. این دستاوردها آمیخته‌ای از دستاوردهای غیرمادی بشری با احکام و تعالیم اسلامی و آموزه‌های دینی و فرهنگ شیعی است که برای ما یک اندوخته غنی ایجاد کرده است.^۲

در دل «فرهنگ» است که پیش‌نیازهای ارزش‌شناختی دیگر همچون این گزاره که؛ «اقتصاد مقاومتی در رأس برنامه‌ها و کارها و در متن اصلی امور مسئولان است.» مطرح می‌شود.^۳ باور به ارزش بودن اقتصاد مقاومتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پس از این باور

۱. رک پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری تسنیم؛ طلا، حسین، فرهنگ پیش‌نیاز حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی است، گفتگو با خبرگزاری تسنیم، ۱۰ فروردین ۱۳۹۳.

۲. رک: همان.

۳. رک: جلالی، کاظم سلسله نشست‌های اقتصاد مقاومتی؛ «تبیین راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی بامحوریت بیانات رهبر معظم انقلاب»، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳ اسفند ۱۳۹۳.

ارزش‌های دیگری چون باور به ضرورت انضباط اجتماعی، ضرورت وجدان کاری و ضرورت قانون‌گرایی قرار دارد که همگی در تحقق اقتصاد مقاومتی پیش نیازند.^۱

از دیگر ارزش‌هایی که درک آن پیش نیاز تحقق اقتصاد مقاومتی است ارزش و اهمیت بخش خصوصی است. نخست باید نقش و کارکرد بخش خصوصی در فهرست ارزش‌ها و اموری قرارگیرد که برای آن‌ها اهمیت قائل هستیم و سپس تحقق اقتصاد مقاومتی را متوقع باشیم.^۲

بر فهرست ارزش‌ها و ضدارزش‌های پیش نیاز اقتصاد مقاومتی می‌توان عناوین بسیار دیگری نیز افزود.

۴) پیش‌نیاز انسان‌شناختی^۳

مراد از انسان‌شناسی در این نوشتار، شناخت و نگاهی است که به انسان ایرانی و توانایی‌ها و محدودیت‌های او داریم و پیش‌نیاز انسان‌شناختی، آن دسته از اموری هستند که توأمان دارای دو ویژگی باشند؛

- یکی اینکه آن امر به گونه‌ای حاکی از نوع و میزان شناخت و نگاهی است که به انسان داریم.
- دوم این‌که آن امر از ضروریات مقدم بر تحقق اقتصاد مقاومتی باشد.

۱. رک: همان.

۲. رک: همان/ همچنین رک: کاشفی، کیوان، الزامات اقتصاد مقاومتی، پایگاه اطلاع‌رسانی پایش، ۳ تیر ۱۳۹۳.

اخلاق حرفه‌ای که از آن سخن گفتیم به عنوان یک نهاد نیرومند، در جامعه‌ای محقق خواهد شد که انباشت قابل توجهی از نیروی انسانی - که در واقع بنیان سرمایه‌های اجتماعی هستند - را واجد باشد. رعایت اخلاق حرفه‌ای نیز عامل تقویت سرمایه‌ی اجتماعی است. باور به توانایی‌های نیروی انسانی به عنوان سرمایه اجتماعی کارآمد و کافی، باور به آموزش‌پذیری، تربیت‌پذیری، انگیزه‌خواهی، تدبیرگری، تدبیرپذیری، دین‌خواهی، دینداری، میزان پایداری و اوصافی از این دست همه و همه به شکل‌گیری شناخت متولیان تحقق اقتصاد مقاومتی از نیروی انسانی و سرمایه اجتماعی می‌انجامد. میزان صحت و درستی این شناخت همان پیش‌نیاز انسان‌شناختی‌ای است که در تدبیر، برنامه‌ریزی، ایجاد عزم ملی و مدیریت جهادی در فرایند تحقق اقتصاد مقاومتی سرنوشت‌ساز است.^۱

(۵) پیش‌نیاز روش‌شناختی^۲

منظور از پیش‌نیازهای نظری روش‌شناختی اقتصاد مقاومتی در واقع همان دیدگاه‌های نظری ضروری است که دو ویژگی زیر را توأمان دارد:

- اولاً از روش‌ها و شیوه‌های مقاومتی‌سازی اقتصاد بحث می‌کند.
- ثانیاً اگر به آن‌ها قائل نباشیم اقتصاد مقاومتی تحقق نخواهد یافت.

۱. رک پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری تسنیم؛ طلا، حسین، فرهنگ پیش‌نیاز حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی است، گفتگو با خبرگزاری تسنیم، ۱۰ فروردین ۱۳۹۳.

براساس این دو ملاک برخی از پیش‌نیازهای روش‌شناختی اقتصاد مقاومتی به شرح زیر خواهد بود:

۱. از جمله مهمترین پیش‌نیازهای روش‌شناختی برای تحقق اقتصاد مقاومتی سپردن مسئولیت‌ها و مناصب حکومتی به افراد شایسته است. هرچا و هرگاه که نظام مدیریتی کشور با ضعف و ناتوانی در حوزه‌های مختلف مواجه شود می‌توان و باید عامل اصلی را در ضعف مدیریت در آن بخش نیز جست و جو کرد... شایسته‌سالاری از نکات مهم در طراحی و تدوین راهکارهای دستیابی به اقتصاد مقاومتی دانش‌بنیاد محسوب می‌گردد و از مهمترین پیش‌نیازهای راه است.^۱

۲. پذیرش این‌که بدون آسیب‌شناسی اقتصاد و بدون شناسایی حوزه‌های خطرپذیر اقتصاد ایران، در شرایط فعلی نمی‌توان، اقتصاد مقاومتی را بررسی و برای آن تصمیم‌گیری کرد. بنابراین از نخستین گام‌ها و پیش‌نیازهای روش‌شناختی، آسیب‌شناسی وضع کنونی اقتصاد ایران است.^۲

۳. لزوم در دستور کار قرار گرفتن جست‌وجو برای راهکارهای کاهش خطرپذیری اقتصاد ایران و خروج از حوزه‌هایی که خطرپذیری آن بالاست، از طریق تهیه نقشه راه و تعیین مجموعه جهت‌گیری‌ها و استراتژی‌ها در زمینه تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی. مجموعه‌ای

۱. رک: همان.

۲. رک: جلالی، کاظم سلسله نشست‌های اقتصاد مقاومتی؛ «تبیین راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی با محوریت بیانات رهبر معظم انقلاب»، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳ اسفند ۱۳۹۳.

از سیاست‌ها، قوانین و تدابیر اجرایی که خطرپذیری اقتصاد ایران را در برابر تکانه‌ها و اختلال‌های آسیب‌زننده داخلی و خارجی بویژه تحریم‌ها به حداقل برساند.^۱

مقام معظم رهبری تحقق اقتصاد مقاومتی را مستلزم وجود الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی، نقشه راه و قوانین و مقررات مشخص و پیروی از آن‌ها دانسته‌اند. معنای این سخن آن است که از منظر ایشان، تحقق اقتصاد مقاومتی بدون پیروی از نقشه راه، و ابزارهایی چون قوانین و مقررات امکان‌پذیر نیست. در ابلاغیه ایشان سخن از «نقشه راه» است نه «نقشه‌های راه‌ها». ایشان تهیه یک نقشه راه و تدوین قوانین و مقررات لازم را به عنوان پیش‌نیاز تحقق اقتصاد مقاومتی، وظیفه کلیه قوا دانسته‌اند.^۲

۴. بازنگری در بخشی از قوانین و مقررات کشور پیش‌نیاز روش-شناختی دیگری است که در بالا نیز به آن اشاره شد.^۳

۵. لزوم رفع معضل عدم ثبات قوانین، بویژه در حوزه اقتصاد کشور. این معضل، امکان برنامه‌ریزی طولانی را در فضای اقتصادی غیرممکن می‌نماید.^۴

۱. رک: دانش جعفری، داوود، پیش‌نیازهای اجرای اقتصاد مقاومتی در ایران، سخنرانی در همایش اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور، پایگاه اطلاع‌رسانی آکو نیوز، ۱۳ مرداد ۱۳۹۳.

۲. رک: ابلاغیه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۲۹/۱۱/۱۳۹۲.

۳. رک: کاشفی، کیوان، الزامات اقتصاد مقاومتی، پایگاه اطلاع‌رسانی پایش، ۳ تیر ۱۳۹۳.

۴. رک: همان.

۶. باور به ضرورت طراحی یک الگوی مشخص از سبک زندگی متناسب با اقتصاد مقاومتی برای انسان‌ها به عنوان سرمایه‌های اجتماعی کشور.^۱

۷. باور به لزوم استفاده از تجارب کشورهای دیگر در این موضوع.^۲

۸. بخش خصوصی را مورد توجه قرار دادن و این توجه را از مبانی اقتصاد مقاومتی دانستن و اعتقاد به لزوم آشتی اقتصاد با بخش خصوصی و اینکه بخش خصوصی باید در مدیریت اقتصادی کشور صاحب تعریف باشد و در سیاست‌گذاری‌ها به عنوان مشورت‌دهنده در نظر گرفته شود.

بدون شک بندهای ۶-۱۰-۱۱-۱۲-۲۰-۲۲-۲۳ و ۲۴ از سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بدون مشارکت کامل و سکانداری بخش خصوصی و تشکل‌های وابسته امکان تحقق نخواهد یافت. اعتماد به تشکل‌های بخش خصوصی کشور نکته کلیدی در نزدیکی هرچه بیشتر دولت و مردم در پیشبرد سیاست‌ها خواهد بود.^۳

۹. ضرورت جهت‌دهی اذهان عمومی به سمت مسائل اقتصادی و کارآفرینی.^۴

۱. رک: اقتصاد مقاومتی؛ تعاریف و پیش‌نیازها، روزنامه اطلاعات، ۲ اسفند ۱۳۹۲.

۲. رک پایگاه اطلاع رسانی تابناک: زیبایی، مهدی، تعامل سازنده و شایسته‌سالاری پیش‌نیاز اقتصاد مقاومتی، ۶ اسفند ۱۳۹۳.

۳. رک: کاشفی، کیوان، الزامات اقتصاد مقاومتی، پایگاه اطلاع رسانی پایش، ۳ تیر ۱۳۹۳.

۴. رک: جلالی، کاظم سلسله نشست‌های اقتصاد مقاومتی؛ «تبیین راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی بامحوریت بیانات رهبر معظم انقلاب»، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳ اسفند ۱۳۹۳.

۱۰. پیش‌نیاز روش‌شناختی دیگر پذیرش این مطلب است که ما به نظام تبلیغاتی هماهنگ و منسجمی احتیاج داریم که بتواند آموزه‌های فرهنگی و مرتبط با اقتصاد مقاومتی را از طریق رسانه‌های رسمی و غیررسمی مختلف به خوبی و در بسته‌بندی‌های مناسب به مردم عرضه کند.^۱

۱۱. لزوم تبیین نظام تعلیم و تربیت اقتصادی بومی که برای مقاومت اقتصادی و جهاد اقتصادی، طراحی شده باشد.^۲

۱۲. توجه به فضای کسب و کار کشور به منظور پیشگیری از بالا رفتن شاخص‌های ریسک در سرمایه‌گذاری.^۳

۱۳. تقویت و ساماندهی نظام حقوق مالکیت معنوی چرا که نظام حقوق مالکیت معنوی به مالکیت‌های معنوی ویژگی‌هایی شبیه به دارایی‌های مادی اعطا می‌کند. این نظام با اعطای حق بهره‌برداری انحصاری به پدیدآورنده آثار و ایده‌ها، تولیدات غیرمادی، سبب می‌شود که دارنده حق بتواند با دریافت قیمتی بالاتر از هزینه نهایی برای محصولات خود هزینه‌های انجام شده را جبران و منافی را برای خود تحصیل کند. و این به حفظ و تقویت انگیزه‌های آفرینندگان آثار و

۱. رک: اقتصاد مقاومتی؛ تعاریف و پیش‌نیازها، روزنامه اطلاعات، ۲ اسفند ۱۳۹۲.

۲. رک: همان.

۳. رک: کاشفی، کیوان، الزامات اقتصاد مقاومتی، پایگاه اطلاع رسانی پایش، ۳ تیر ۱۳۹۳.

تولیدکنندگان محصولات غیرمادی و تحقق اقتصاد دانش‌بنیان که پیش‌نیازهای اقتصاد مقاومتی هستند کمک می‌کند.^۱

۱۴. باور به لزوم توجه ویژه به حوزه‌هایی چون فرهنگ تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات^۲

۱۵. بارو به لزوم توجه ویژه به امنیت غذایی

۱۶. پیش‌نیاز روش‌شناختی دیگر تنوع‌بخشی به مصارف انرژی در حوزه‌های مختلف است بگونه‌ای که مصرف انرژی محدود به یک بخش خاص نماند.^۳

۱۷. از منظر روش‌شناختی یکی از پیش‌نیازهای اقتصاد مقاومتی گسترش مبادلات پولی ایران با سایر کشورها و شکستن انحصار آن میان چند بانک انگشت‌شمار است.^۴

۱۸. لزوم شکستن انحصار منبع درآمد کشور؛ همانطور که می‌دانیم نفت که قیمت جهانی آن توسط شرایط بین‌المللی تغییر می‌کند نمی‌تواند منبع مطمئنی برای کسب درآمد کشور باشد. لازمه و پیش‌نیاز روش‌شناختی تحقق اقتصاد مقاومتی شکستن این انحصار است. در بسیاری از کشورها بیش از ۸۰ درصد درآمد دولت‌ها توسط مردم تأمین می‌شود. مالیات در اقتصاد کلان نقش مهمی را ایفا می‌کند. اقتصاد

۱. رک: تویسرکانی، احمد، حمایت از حقوق مالکیت فکری پیش‌نیاز تحقق اقتصاد مقاومتی است، پایگاه اطلاع‌رسانی خبر اقتصادی، ۶ اردیبهشت ۱۳۹۳.

۲. رک: جلالی، کاظم سلسله نشست‌های اقتصاد مقاومتی؛ «تبیین راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی با محوریت بیانات رهبر معظم انقلاب»، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳ اسفند ۱۳۹۳.

۳. رک: دانش جعفری، داوود، پیش‌نیازهای اجرای اقتصادمقاومتی در ایران، سخنرانی در همایش اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور، پایگاه اطلاع‌رسانی آکو نیوز، ۱۳ مرداد ۱۳۹۳.

۴. رک: همان.

ایران بجای اتکا بر مالیات، برپایه درآمد نفتی مبتنی است و این برای اداره کشور ایجاد مشکل می‌کند.^۱

۱۹. از جمله پیش‌نیازهای روش‌شناختی تحقق اقتصاد مقاومتی می‌توان به لزوم تنوع و گسترش میزان سهم واردات کالاهای کشورهای مختلف بیان کرد به‌گونه‌ای که درصد بالایی از واردات کشور در انحصار چند کشور انگشت شمار قرار نگیرد. این‌که عمده واردات ایران از چند کشور انجام شود و سهم سایر کشورها تنها حدود ۴۰ درصد باشد نوعی آسیب جدی برای اقتصاد ایران بشمار می‌آید و منافی تحقق اقتصاد مقاومتی است.^۲

۲۰. لزوم قطع وابستگی شدید به واردات ضروریات زندگی از قبیل مواد غذایی یکی از پیش‌نیازهای روش‌شناختی اقتصاد مقاومتی است که خطرپذیری اقتصادی ایران را کاهش می‌دهد.^۳

۲۱. باید پذیرفت که از بُعد روش‌شناختی، برای نیل به اقتصاد بومی، ابتدا باید ملیت و فرهنگ تاریخی هر کشوری مبنای نظریه‌پردازی و سیاست‌گذاری اقتصادی آن کشور قرار داده شود. این روش می‌تواند در بالا بردن سطح رفاه اقتصادی جامعه با حفظ عقاید آن ملت، مفید و مؤثر باشد و پیش‌نیازی برای تحقق اقتصاد مقاومتی است.^۴

۱. رک: همان.

۲. رک: همان.

۳. رک: همان.

۴. رک: جلیلی کامجو، سید پرویز، روش‌شناسی اقتصاد مقاومتی در مقایسه با سایر تفکرات اقتصادی؛ پیش‌نیازهای اقتصاد مقاومتی برای رسیدن به موفقیت چیست؟، خبرگزاری فارس، ۲۸ مرداد ۱۳۹۳.

۲۲. اقتصاد مقاومتی باید به دنبال راه‌های اقتصاد سیاسی باشد تا در عمل و کاربرد نیز بتواند بر بحران‌های ایجادشده در عرصه‌ی اقتصاد سیاسی فائق آید و اقتصاد را درجه‌تی قرار دهد که آمادگی و آینده‌نگری لازم نیز اتخاذ شده باشد. همچنین در این مسیر، باید اصول زیربنایی دقیقاً مشخص شوند و با اصول روبنایی سازگار باشند.^۱

۶) پیش‌نیازهای وظیفه شناختی

چنان‌که پیش از این گفتیم در بیان پیش‌نیازهای وظیفه‌شناختی اقتصاد مقاومتی باید توجه داشته باشیم که براساس روش‌شناسی تحقق اقتصاد مقاومتی، به چه وظایف و مسئولیت‌هایی قائل باشیم تا تحقق اقتصاد مقاومتی ممکن گردد؟ یعنی چه چیزهایی را باید وظیفه بدانیم تا در صورت عمل به آن‌ها تحقق اقتصاد مقاومتی میسر گردد؟ برای پاسخ به این پرسش باید تمام آنچه در باب پیش‌نیازهای روش‌شناختی اقتصاد مقاومتی بیان شد را بار دیگر برای پیش‌نیازهای نظری وظیفه شناختی تکرار کنیم و بگوییم همه آن‌ها پیش‌نیازهای وظیفه‌شناختی نیز هستند. این به معنای آن است که اگر به آن پیش‌نیازهای روش‌شناختی به عنوان وظیفه و مسئولیت خود قائل باشیم، آنگاه تحقق اقتصاد مقاومتی ممکن خواهد بود.

۱. رک: خبرگزاری تسنیم، «اما و اگرهای نوزده اقتصاددان درباره تحقق اقتصاد مقاومتی در کابینه یازدهم»، ۱۶ فروردین ۱۳۹۳.

مثلاً اگر این پیش‌نیاز روش‌شناختی را پذیرفتیم که «یکی از روش‌های رسیدن به اقتصاد مقاومتی گسترش مصارف انرژی در حوزه‌های مختلف است بگونه‌ای که محدود به یک بخش خاص نماند»^۱ آنگاه باید اعتراف کنیم که «تنوع بخشی به مصارف انرژی در حوزه‌های مختلف و خروج از انحصار آن به یک بخش خاص» وظیفه ماست.

از منظری دیگر و البته در سطحی بالاتر، لازمست تا از وظیفه حفظ نظام در برابر آسیب‌ها و وظیفه حفاظت از دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران به عنوان نوعی تکلیف شرعی و همگانی نیز یاد کنیم. تأکید بر این وظیفه و استمرار در بیان و تکرار آن، خود به پیش‌نیازی وظیفه‌شناختی در این زمینه تبدیل می‌شود.

۱. رک: دانش جعفری، داوود، پیش‌نیازهای اجرای اقتصاد مقاومتی در ایران، سخنرانی در همایش اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور، پایگاه اطلاع‌رسانی آکو نیوز، ۱۳ مرداد ۱۳۹۳.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

با توجه به تعریف «اقتصاد»، «اقتصاد مقاومتی»، ماهیت «خط‌مشی» یا «سیاست»، محتوای ابلاغیه مقام معظم رهبری در خصوص اقتصاد مقاومتی و آراء صاحب‌نظران و بنابر استقراء می‌توان شش قسم پیش‌نیاز نظری برای تحقق اقتصاد مقاومتی احصاء کرد که فهرست‌وار به شرح ذیل است:

۱. پیش‌نیازهای ماوراءطبیعی (خداشناختی و دینی)
۲. پیش‌نیازهای جهان‌شناختی
۳. پیش‌نیازهای ارزش‌شناختی
۴. پیش‌نیازهای انسان‌شناختی
۵. پیش‌نیازهای روش‌شناختی
۶. پیش‌نیازهای وظیفه‌شناختی

پذیرش این شش قسم پیش‌نیاز به معنای قبول لزوم فراهم نمودن مصادیق این اقسام در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی است به عبارت بهتر معنای آن قبول این امر است که اگر می‌خواهیم اقتصاد مقاومتی تحقق پیدا کند باید الگوها، برنامه‌ها و طرح‌هایی که در این زمینه رایج می‌شود بر باورهای الهی و دینی مبتنی باشد و نه تنها منافات و تقابلی با آنها نداشته باشد، بلکه متکی به آنها و قوام یافته از آنها نیز باشد. درباره سایر پیش‌فرض‌ها نیز همین سخن صدق می‌کند.

کسانی که در فرایند حرکت به سمت اقتصاد مقاومتی نقش مؤثر دارند، برنامه‌ها، سیاست‌ها و الگوها را تدوین، ترسیم و طراحی می‌کنند باید رویکرد و روش خود را در مواجهه با شش قسم پیش‌نیاز یاد شده روشن کرده باشند. اندیشیدن به این پیش‌نیازها و فراهم آوردن زمینه‌های تحقق آن‌ها، سرعت حرکت در مراحل بعدی را دوچندان خواهد نمود.

منابع و مأخذ

- ابلاغیه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۱/۲۹.
- اقتصاد مقاومتی؛ تعاریف و پیش‌نیازها، روزنامه اطلاعات، ۲ اسفند ۱۳۹۲.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان مجلس، ۱۳۹۳/۰۳/۰۴.
- بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۵/۰۳.
- بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۴/۰۷.
- بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۵/۰۸.
- بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۷/۱۸.
- بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰.
- بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۳/۲۴.
- تویسرکانی، احمد، حمایت از حقوق مالکیت فکری پیش‌نیاز تحقق اقتصاد مقاومتی است، پایگاه اطلاع‌رسانی خبر اقتصادی، ۶ اردیبهشت ۱۳۹۳.
- جلالی، کاظم، سلسله نشست‌های اقتصاد مقاومتی؛ «تبیین راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی با محوریت بیانات رهبر معظم انقلاب»، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳ اسفند ۱۳۹۳.
- جلیلی کامجو، سید پرویز، روش‌شناسی اقتصاد مقاومتی در مقایسه با سایر تفکرات اقتصادی؛ پیش‌نیازهای اقتصاد مقاومتی برای رسیدن به موفقیت چیست؟، خبرگزاری فارس، ۲۸ مرداد ۱۳۹۳.
- خبرگزاری تسنیم، «اما» و «اگر»‌های نوزده اقتصاددان درباره تحقق اقتصاد مقاومتی در کابینه یازدهم، ۱۶ فروردین ۱۳۹۳.
- سیف، اله مراد، «الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، شماره شانزدهم، پاییز ۱۳.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور، مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحات بعدی (۱۳۷۵ و ۱۳۸۷).
- کونتز، هارولد و دیگران، اصول مدیریت، محمدعلی طوسی و دیگران، تهران، سازمان مدیریت دولتی، ۱۳۷۴، چاپ سوم، جلد اول.
- دانش جعفری، داوود، پیش‌نیازهای اجرای اقتصادمقاومتی در ایران، سخنرانی در همایش اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور، پایگاه اطلاع‌رسانی اکو نیوز، ۱۳ مرداد ۱۳۹۳.
- کاشفی، کیوان، الزامات اقتصاد مقاومتی، پایگاه اطلاع‌رسانی پایش، ۳ تیر ۱۳۹۳.
- www.tabnak.ir/fa/news/۲۶۱۱۲۲
- Salah R. Agha , A Multi Criteria Crop Planning Model Based on the "Resistive Economy" Characterizing the Situation in Gaza Strip . Faculty of Islamic Studies - Sustainable Growth and Inclusive Economic Development from an Islamic Perspective.

آدرس: تهران خیابان طالقانی- تقاطع خیابان شهید صبیح قری- سازمان بازرسی کل کشور

طبقه ششم- مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

تلفن: ۶۱۳۶۲۳۰۷

نشانی الکترونیک: bazresi.research@136.ir

www.Bazresi.ir